

ŐRZŐ

A POFOSZ 1956-os Hagyományőrző Tagozatának kiadványa
X. évfolyam 37. szám

2024. március

„A hagyományörzés nem a hamu megtartása, hanem a láng továbbvitele.”
Morus Tamás

Harmincöt éve, hogy utoljára igazat mondott egy kommunista

Pozsgay Imre nevén nevezte 1956-ot

Idén január 28-án a pestisrácok.hu írást közölt annak kapcsán, hogy 35 évvel ezelőtt Pozsgay Imre nevén nevezte 1956-ot, a magyar történelem egyik sorsfordító eseményét. Bár a politikus 1989-ig az MSZMP, majd ezt követően 1991-ig az MSZP tagja volt, szerepe megkérdőjelezhetetlen abban a folyamatban, amely az 1956-os forradalmat és szabadságharcot kiemelte a kommunista narratívából. Az alábbiakban a pestisrácok.hu-t idézzük.

Immáron harmincöt év is eltelt azóta, hogy Pozsgay Imre elmondta emlékezetes rádióbeszédét, amelyben eltérve a hivatalos párt narratívától, nevén nevezte az '56-os eseményeket, és az állampárt tagjai közül elsőként kijelentette, hogy az egy jogos forradalom volt, egy a nemzetet megalázó rezsimmel szemben. A beszéd beírta magát a történelembe, mert sokak szerint ez volt a rendszerváltás első lépése.

Harmincöt éve tették meg a rendszerváltás első lépését, még pedig azzal, hogy egy kommunista szokatlan módon igazat mondott. Ekkor hangzott el Pozsgay Imre rádióbeszéde, amelyben kijelentette, hogy az 1956-os eseményeket „népfelkelésnek” tartja, amely a nemzeti önérzetében megsértett és megalázott társadalom fellépése volt a diktatúra ellen.

A kijelentés azért volt fontos, mert a rendszer egyik központi figurája beszélt az addig agyonhallgatott forradalom eseményeiről. A korábban kulturális és művelődési miniszteri posztot is betöltő Pozsgay a 168 órában elhangzó beszéd idején ugyanis az MSZMP Politikai Bizottságának tagja volt. Ebben a tisztségében kérdezték Nagy Imre szerepéről a forradalom során, amire úgy válaszolt:

„Ez az, ami körül még zajlanak a viták, felmerülhetnek olyan belső és külső összefüggések, amelyek ezt a megítélést, hogy úgy mondjam, árnyaltabbá teszik. Például önmagában az a körülmény, hogy ez a bizottság, a jelenlegi kutatások alapján, népfelkelésnek látja azt, ami 1956-ban történt. Egy oligarchisztikus és a nemzetet is megalázó uralmi forma elleni felkelésnek.”

Forradalom és szabadságharc (második, befejező rész)

Kísérlet egy történelmi szintézis témakörének meghatározásához

Alábbiakban Csapó Endre írásának második, befejező részét közöljük, amely az Ausztráliai Magyarország című emigráns havilap 1976. decemberi számában jelent meg. A szerző elemzői mélységgel mutat rá, hogy 1956-ban Magyarországon két élesen különválasztható történelmi esemény zajlott le: az egyik a forradalom, a másik a szabadságharc volt. Az események okait és körülményeit vizsgálva a szerző rámutat: a felszín jelenségei mögött meg kell látni a nemzetközi politika mélyebb összefüggéseit is.

Ettől kezdve (*1956-tól kezdve – szerk.*) két erő működött Magyarországon, látványosan egy irányba, vagy nehezen elkülöníthetően. Az egyik erő a nép feltörő akarata volt, a másik a népakarat sodrával hatalomban maradni, vagy hatalomba kerülni akarók csoportja. Ezek között volt mindenféle, de elsősorban és jellemzően kommunista párttag. Ők nevezték a felkelést *forradalom*-nak, és nem azért álltak az élére, hogy abból orosz- és kommunistaellenes szabadságharc legyen. Mindent elkövetnek, hogy a bakon maradjanak. Olvassuk el a *Néphadsereg* 1956. október 29-i számát, amelyben azt olvassuk: – „A Központi Vezetőség tekintettel az előállott rendkívüli helyzetre” – Gerő helyett egy hattagú pártelnökség kormányozza a „Magyar Dolgozók Pártját”: Kádár János, Apró Antal, Kiss Károly, Münnich Ferenc, Nagy Imre és Szántó Zoltán. Az ugyancsak itt olvasható Nagy Imre elnöki rádiónyilatkozatának lényege az utolsó fejezetében domborodik ki: – „ne engedjük elveszni a 12 éves eredményeket, amiket a Magyar Dolgozók Pártjának vezetésével hoztunk létre”.

A *Szabad Ifjúság* október 23-i röpiratát olvasva nehéz elterelni a gondolatot, hogy az egész „forradalmat” a párt provokálta ki. Fejlécén ez áll: „Ezt a röpiratot a Szabad Ifjúság szerkesztőségének kollektívája adta ki a demokratizálásért és a szocializmusért küzdő ifjúság seregszemléjének napján 1956. október 23-án”. Vagy ugyanott a Petőfi-kör 12 pontjának 1. és 12. pontjai: „Követeljük a lenini egyenjogúság alapján álló magyar–szovjet barátságot! Szocialista demokráciát!”

Kormányzók és kormányzottak viszonya mindig hozhat ellentétet, bármilyen rendszer alatt. Hogy egy rendszer jobb vagy rosszabb, az határozza meg, hogy milyen mértékben szorítja a kormányzottakat a kormányzók uralkodása. De aki úgy számít, hogy ez képezi a forradalmak alapját: az téved. A forradalmaknak ez csupán a „társadalmi kelléke”. A forradalmakat külön meg kell szervezni.

Az események forrásvidékeit még ma is mesterséges köd leplezi. Jellemző ez az évszázados baloldali műveletekre. A részletekből mégis összeáll a kép. Egy kis írást közlünk Háy Gyulától, hogyan készült fel az október 23-i tüntető felvonulásra a párt egyik fellegvára, az Írószövetség. (Háy Gyula 19-es bolsevista, 35-től 45-ig a Szovjetunióban élt. – *„Az 1956 előtti években a revizionistákhoz csatlakozott, és jelentős szerepet játszott az októberi ellenforradalomban”* – írja róla az Új Magyar Lexikon. A „revizionizmus” nem az elcsatolt területekre vonatkozik, hanem a kommunizmusnak egy irányzata, amely a Szovjetunió merev álláspontjával szemben a kapitalizmus irányában engedékeny, amennyiben az a kollektívizmus felé halad.)

Tehát, **Háy Gyula** írja az Irodalmi Újságban (Párizs, 1971. szeptember) – kivonatolva:

„ ... Tömegtüntetés az utcán. Tegnap este határozták el a műegyetemi hallgatók. Az írónak is meg kell tenni a magukét.

Én az Írószövetség egyik társelnöke voltam. ...

12 pontba kell foglalnunk a követeléseinket! ... Üljetek le ... 12 pont ... Elég lesz egyetlen pont is: ki az oroszokkal! ... Ki az oroszokkal Magyarországról! ... Függetlenség! ... Normális gazdasági kapcsolatokat ... Fizessék meg világkereskedelmi áron az urániumunkat. Az alumíniumot is ... Nem hagyjuk magunkat kifosztani! ... Nemzeti függetlenség! ... Reformokat! ... Demokratizálni a közéletet! ... Nagy Imre térjen vissza a politikai életbe! ...

És újra meg újra:

A tüntetés ... Üljetek le barátaink! Hol van Veres Péter? Hol van az elnök?

Kállai érkezett! Kállai Gyula jött a pártközpontból ...

A sűrű füstfüggöny mögött az Írószövetség elnöke, Veres, paraszti formájú ősz bajuszával, Kállai gömbfejével, duzzadt ajkával.

– Üljetek le.

– Menjünk a pártközpontba! Gerő Ernőhöz! Gerőhöz magához megyünk!

Gerő akkor No. 1-nek számított a pártban, tehát az országban is ...

Soha még ennyi embert az utcán nem láttam ... Egyetemisták ... munkások is ... Egyre újabbak és újabbak jönnek ... Álljon a párt a tüntetés élére ...

.Hegedűs jön ki hozzánk, a miniszterelnök:

– Tizenöt perc múlva szünet lesz, Gerő elvtárs majd idejön hozzátok.

A 12 pont kihirdetése után megindul a felvonulás. Veres és Kállai, másokkal együtt, most fogalmazza a pontokat. Veres olvassa fel a Bem-szobornál ... Sokezren várják az írók küldöttségét ... De a pártvezetőséget is ...!

Gerő jön ki a dolgozószobájából, fájós szemmel, megöregedve:

– Mit akarnak az elvtársak?

– Fel akarjuk kérni a pártvezetőséget, hogy álljon a tüntetésünk élére.

– Nem.

– Már hiába is próbálnánk megakadályozni a tüntetést. Erre már nincs erő. De mit akarnak a tüntetők? Szocializmust, kommunizmust. A magunk igéreteit akarjuk beváltani. Ehhez a pártnak igent kell mondania.

– Nem!

– Ha csak egy vezető elvtárs is velünk jönne ...

– Nem!

Ez az ember, aki a tömegek sűrűjében kezdte pályáját, ma már süket, ha tömegekről van szó.

– Gerő elvtárs! – próbálkozom végül. – Legalább egyet ígérjen meg nekünk. Ha a tömeg megindul, ha látja, hogy a tömeget nem lehet megállítani, nem lövet közējük. Megígéri?

Gerő körülnéz. Aszkéta arcán bágyadt mosoly fut át.

– Megígérem. – És nyomatékmal parolára nyújtja a kezét. Férfias, megnyugtató kézszorítás ez.

GERŐT azóta sem láttam.

Az ország első embere, Gerő Ernő még aznap este megnyitotta a tüzet a tüntető, akkor még fegyvertelen tömege. Ennek az estének a halottait senki sem számlálta meg.”

John C. Campbell *Tito's Separate Road* c. könyvében (amit az amerikai külpolitikát irányító *Council on Foreign Relations* adott ki) kifejti, hogy Tito Nagy Imre miniszterelnöki visszatérését támogatta: „*The Yugoslav government openly approved the initial revolt in October 1956 which brought Imre Nagy back into office*”. Gondolom, úgy fordíthatjuk ezt, hogy „initial” revolt = „a folyamatot megindító” forradalmat. A szöveg további értelméből legalábbis nyilvánvaló, hogy a „forradalom” **előre megtervezett esemény volt**, esetleg Jugoszláviából.

(Gerő Titónál járt Belgrádban október 22-én.) – „Ami ezután történt ezt a kedvező fordulatot hamvába fojtotta. A forradalom evvel nem ért véget, hanem tovább haladva félresöpörte a titóista megoldást és csak két lehetőséget hagyott: 1.) Nacionalista Magyarország, melyben a kommunizmusnak vagy egy kommunista pártnak aligha lenne helye, vagy 2.) kommunista Magyarország, melyben a szovjet irányítás helyreáll új, szolgálatra kész kormányzat alatt. Ahogy Titó jellemezte, a sztalinisták vaksgága szerencsétlen helyzetet teremtett, amelynek során reakciósook kerültek előtérbe; a sztalinisták elleni elismert felkelés (justified revolt) általános felkelésbe torkollott, amelyben az egész nemzet a szocializmus és a Szovjetunió ellen fordult. Szovjet beavatkozás és Nyugat tétlen tartózkodása az eseményeket a 2-ik alternatíva felé döntötte el. A legtávolabb állt Titótól és kollégáitól, hogy további erőszakosság történjék és terjedjen át az országhatárokon. Nem csak a Nagy-kormány Magyarországon, de még az ő szocializmusuk Jugoszláviában is végveszélyben volt.”

Íme, az amerikai külügyminisztérium hivatalos kiadványában megjelenő nyilatkozat: **Amerika is kommunista kormányzatot akart 1956-ban Magyarországon.** Íme, kommunisták játszottak csak a magyar vérrrel, felszították az ország reményeit, hogy ötvenezer magyar hullá fölött áldomást igyanak a kibékülésre.

Egy „magyar emigráns” az Irodalmi Újság 1956-os szerkesztője, kommunista újságíró, 56-os emigráns, majd egyetemi professzor Genovában „Budapest 1956 – History of the Hungarian Revolution” című könyvében Titóhoz hasonló megállapításra jut: „A magyarországi krízis nem volt világjelentőségű. Megrázta ugyan a közvéleményt oly mérvű visszahatással, ami meghaladta a szovjet–magyar viszály kereteit, de végülis a dolog a két érdekelt fél között nyert megoldást, ha kimenetelében egyenlőtlen is volt. Szigorúan a nemzetközi viszonyok szempontjából tekintve a krízist, talán úgy vezethető be a nemzetközi történetírásba, mint egy krízis, amely boldogsággal végződött (... a crisis with a happy ending.) Az összecsapás korlátozott volt: nem voltak messze kiható következményei, a béke fennmaradt és az egyensúly helyreállt.” – Ez is megérdemli a Nobel béke-díjat!

Amerika álarc nélkül

Néhány jellemző idézetet közlünk, amelyek a szomorú tény mellett – hogy Amerika külpolitikája nemzetellenes és szovjetbarát – azt is megmutatják, hogy a politika manipulált köreibe is akadnak férfiak, akik meglátják és kimondják az igazságot. Bővebb magyarázat ezekhez nem szükséges:

„1956 novemberében, az Egyesült Nemzetek termei visszhangoztak az Egyesült Államok delegátusának Henry Cabot Lodge beszédeitől, aki a magyar hazafiaknak a felháborodás ékesszólását nyújtotta fizikai segítség helyett, amiért pedig már olyan kétségbeesetten könyörögtek. Így szólott Lodge öt órával azután, hogy a Szovjet Budapestet megtámadta: »... ha volt valaha olyan idő, hogy az

Egyesült Nemzetek élet és halál kérdésévé válhattak egy egész nemzetnek; ez az az idő.» Magyarország meghalt, mert az egyetlen hatalom, amely megmenthette volna, az Egyesült Államok azt választotta, hogy haljon meg – azt színelve, hogy felmentést nyeriünk felelősségünk alól, ha olyan szervezetre hártjuk a tennivalót, mely képtelen ellátni azt.” (Frank J. Johnson: No Substitute For Victory, 1962, page 148.)

Representative **Michael A. Feighan** hozta nyilvánosságra a nevezetes Titó-táviratot (Congressional Record, Aug. 31, 1960. page 17407):

„Bizonyára emlékeznek rá, hogy 1956. október 23-án forradalom tört ki Magyarországon, és október 28-ig a magyar hazafiak lerázták az országról az orosz elnyomókat. Egy forradalmi rezsim vette kezébe a vezetést, és öt napon át politikai úr volt. Ezek után a State Department – állítólagosan aggódva, hogy a kommunista diktátornak, Titónak a finom érzései sérelmet szenvednek – a következő táviratot küldte neki, külpolitikai szándékaink feltárása érdekében, 1956. november 2-án, pénteken délután: »Az Egyesült Államok kormánya nem tekint kedvező szándékkal olyan kormányokra a Szovjetunió határai mentén, amelyek barátságtalanok a Szovjetunió iránt.« Nem véletlenül és nem meggondolatlanul özönlötte el az imperialista orosz haderő Magyarországot 1956. november 4-én hajnali 4 órakor. A Titónak küldött távirati üzenet jeladás volt a támadásra az oroszok részére, mert bármelyik amerikai iskolásfiú tudja, hogy Titó Moszkvának a trójai lova. Nem telt 48 órába, hogy ez az áruló jeladás Titó közvetítésével feletteseihez jutott a Kremlbe.”

„A magyar szabadságharcosok kétségbeesetten kérték a segítséget tőlünk, amit a Szabad Európa Rádió útján tett ígérek alapján véltek megkapni. Franco felajánlotta, hogy fegyvereket küld, feltéve, ha Adenauer megengedi, hogy a spanyol gépek visszafelé menet leszálljanak német területen üzemanyagot felvenni. Adenauer beleegyezett. A mi külügyi hivatalunk szokatlan sietőséggel azonnal munkába állt, hogy megakadályozza ezt a tervet. Eisenhower személyes elnöki presztízsével fejtett ki megfelelő nyomást Francora és Adenauerre, ami által elérte, hogy a magyar hazafiak nem kaphatták meg a Franco által rendelkezésre adott fegyvereket.” (Robert Welch: The Politician.)

Congressman **Francis E. Walter**, az amerikai bevándorlásügyek legrészletesebb ismerője egy rádióvita alkalmával, amit Senator **Jacob K. Javits**-csal folytatott, az alábbi kijelentést tette: *„A magyar menekültek közül, akiket az USA befogadott, az első 6200 mind kommunista volt, köztük a titkosrendőrség ügynökei. Az US Refugee Relief Administration 6200 vízumszámot igényelt »igazi menekültek« részére, amit mind a magyar kommunisták részére adott ki, ami által ezek jöget kaptak országunkban.”*

Az 1956-os magyarországi enyhüléssel és „forradalommal” kapcsolatos nyugati politikai megnyilatkozásokat ismerjük: bátorító és támogató volt mindaddig, amíg az események nem kívántak helytállást és támogatást. A fordulópont dátumát nehéz meghatározni, mert a változást nem merev elutasítás jellemzi, hanem körmönfont mellébeszélés. A jugoszláv és kínai viselkedés evvel szemben határozottan rávilágít az okra, amely e két kommunista kormányzat támogató magatartását ellenségesse tette a magyar forradalommal szemben. Ez az ok a varsói szerződés felmondása és Magyarország függetlenségének kinyilvánítása volt a Nagy Imre-kormány által november 1-jén. A legkörültekintőbb keresgéssel sem találhatunk a nyugati pálfordulásra más okot, mint ezt, holott minden valószínűség szerint a Nagy Imre-kormány tagjainak ez az elhatározása az a „kétséget kizáró jeladás” akart lenni a „nemzeti önállóság kivívására”, amit Eisenhower és Dulles annyiszor említett az amerikai segítség feltételeként. Az október 23. és a Titónak küldött távirat napja, november 2. között oly rövid az idő, hogy az amerikai fordulatra más esemény nem adhatott okot. Szolgáljon késői igazolásul **Willy Brandt** volt nyugatnémet kancellár *Találkozások és benyomások* című, ez évben megjelent könyvének e megállapítása: „Több ízben is tárgyaltam az amerikai, angol és francia vezetőikkel, és ezekből a tárgyalásokból vontam le azt a következtetést, hogy a jaltai egyezményt – amely Európát két részre, egy nyugati és egy keleti befolyás alatt álló zónára osztotta – a Nyugat véglegesnek tekinti.” Hozzátehetjük: a jaltai egyezményt – amelyet akkor még Európán kívüli hatalmak (Churchill–Sztalin–Roosevelt) hoztak létre – Helsinkiben, az elmúlt évben a két »befolyás alatt álló zóna« összes gauleitereivel aláírtak és nemzetközi alapszerződéssé tették. Aligha lehet kétségünk aziránt, hogy Nagy Imre ez ellen a titkos megállapodás ellen vétett.

Talán kézenfekvő kapcsolatba hozni a Titó-táviratot **Hruscsov** jugoszláviai tartózkodásával. A horvátországi *Vjesnik* nevű napilap ez év április 26-i számában egy Belgrádban megjelenő könyvet ismertet (Titó nemet mondott a sztalinizmusnak), amelyből megtudjuk, hogy az orosz diktátor 1956. november 2-án Jugoszláviába érkezett Titóhoz, a magyarországi események megbeszélésére. A könyv állítása szerint az Adriai tengeri Brioni szigeten, Titó kéjlakában – ahol Kelet és Nyugat titkos találkára járó diplomatái egymásnak adják a kilincset – Hruscsov „legújabb magyarországi értesülései alapján tájékoztatta Titót, hogy Magyarországon az események ellenforradalomra fejlődtek, amit egyikük sem engedhet meg. ... Egyetértettek abban, hogy a szovjetnek katonailag kell beavatkozni, s a beavatkozás utánra Hruscsov elfogadta Titó ajánlatát az új kormány megalakítására”. (Titó Kádár Jánost jelölte megfelelőnek.) Nem lehet kétségünk aziránt, hogy az amerikai távirat jókor és jó helyre érkezett.

Kínába, nemhiába messzebb van, lassabban megy a drót. A kínai kormány nyilatkozatot tett közzé november 1-jén a két nappal előbbi szovjet deklarációval

kapcsolatban, amely a szovjet hadsereg Budapestről való kivonását indokolta meg (többek között): „*A Kínai Népköztársaság kormánya megállapítja, hogy Lengyelország és Magyarország népe a jelenleg folyó eseményekben azt követelik, hogy a demokrácia, a függetlenség és egyenlőség megerősítést nyerjen és a nép anyagi életszínvonala a termelés mértékével emelkedjen. Ezek a követelések teljes mértékben helyénvalók.*” Erre alapította a budapesti Irodalmi Újságban elhelyezett nyilatkozatát az Írószövetség, hogy Nyugat és Kelet egyaránt velünk van.

De négy napra rá már Pekingben is másképpen nézett ki a „magyar nép jogos követelése”: a november 4-én a magyar főváros ellen intézett hajnali tömegmészárló tanktámadást követő napon, november 5-én már Peking is a jaltai vonalon áll. A kínai központi pártlap első cikkében a magyar szabadságharcosokat fasisztáknak bélyegzi, továbbra is dicsőítve a magyar népet, de most már – dialektikusan – azért, hogy lerázta a fasiszta uralmat magáról. (Mármost a szovjet tankokkal.) December 29-én egy kínai kormány-nyilatkozat már őszintébb, már nem a népről beszél: „*Mi, kínai kommunisták nagy meglepéssel látjuk, hogy Lengyelország és Magyarország kommunista pártjai erős kézzel szüntetik meg a gonosz elemek működését, melyek szovjetellenes rágalmakat koholnak és nemzeti ellentéteket kavarnak fel, testvéri országokkal szemben.*”

A munkástanácsok

Mi magyarok hajlamosak vagyunk a történelmet csak harci eseményeken keresztül megítélni. Ez talán az oka annak is, hogy a magyar szabadságharcot a november 4-i mézárálással befejezettnek tekintjük. A szabadságharc külföldi irodalma szinte átsiklik amellett a tény mellett, hogy mindazért, ami a kommunisták által szervezett felvonulást szabadságharcáá, majd nemzeti ellenállássá tette, a magyar ipari munkásság hozta meg a legnagyobb áldozatot. A november 4-i orosz tanktámadás sunyi stratégiája is onnan ered, hogy a frissen behozott orosz csapatok puskáinak a felkelők ellen irányítása helyett az alvó Budapest utcai épületeit lőtték halomra, lezárt tankokból órák alatt örült ámokfutóként, legyilkolva sok ezer embert, még mielőtt ezek a csapatok is rájönnek arra, hogy munkások ellen használják fegyvereiket.

Ez a támadás nem a fegyveres szabadságharcosokat érte, hanem közvetlenül az ártalmatlan alvó lakosságot, de céljaként a kormányt pusztította el, amely nem volt képes teljesíteni azt a feladatot, hogy a forradalom vívmányaiból a párdiktatúra részére hatalmi bázisokat létesítsen. November 1-jén Kádár még dicsérte rádióbeszédében a forradalmat, de még aznap este, Münchenhez együtt eltűnt Budapestről. Malétert, a honvédelmi minisztert az oroszok 3-án megbeszélésre hívták. Kádár miniszterelnökként tért vissza 3 nap múlva, Malétert elhurcolták.

A kormány többi tagja a támadás napján, Nagy Imre hajnali rádiószózata után (melyben a kormány megvédésére szólította fel a nemzetet) a jugoszláv követségben keresett menedéket. Ezzel az orosz támadás elérte célját: kicserélte a kormányt és a szervezett fegyveres ellenállást lehetetlenné tette. Csak ezután fordult az orosz támadás a fegyveres szabadságharcosok és katonák ellen. Budapest belvárosában még három napig állt a harc, míg a nyolcadik kerületben és a külváros ipartelepein még egy hét múlva is kitartottak, a pécsiek, a komlói bányászok december közepéig okoztak gondot az ellenségnek.

A fegyveres harcok végeztével a magyar szabadságharcnak új fejezete kezdődött.

Magyarországon az orosz diktatúra bevezetése óta erőltetett ütemben fejlesztették a nagyipart. Társadalmi következményként a munkásosztály az ország legnépesebb szelvényévé lépett elő. A nemzetközi baloldal szabályait követve itt is a munkások nevében történt minden. Ki is építették a munkásság intézményeit, de felülről és csak papíron. Valójában minden intézkedés a bürokrácia csúcsáról jött, és a szakszervezetekben ugyanúgy a pártemberek dirigáltak, mint a gyárirodákban.

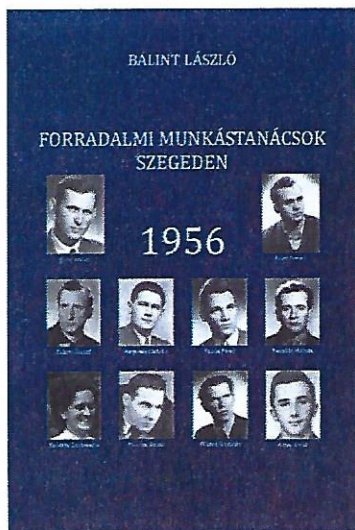
Mint említettük, a felvonulást nem a munkások, hanem a bürokrácia húsfazekai körül elhelyezkedő kiváltságos réteg; pártemberek, írók, diákok szervezték, hogy a Rákosi által leszűkített központi vezetőséget arra kényszerítsék, hogy a hatalom gyakorlásába szélesebb rétegeket vonjanak be. Ennek végrehajtására egyébként az oroszok adták az utasítást, de Rákosi és klikkje szabotálták a folyamatot: hiszen félték megosztani a hatalmat azokkal, akiket előzőleg kínoztak, börtönöztek.

Senki sem számított arra, erre még sehol sem volt példa, hogy az eseményekbe egy új hang szól bele, mégpedig döntően és irányítóan: a munkásság. Úgy jártak vele, mint a Molotov-koktéllal. A magyar munkás tíz évig nyelte a munkáskultusz hangzatos szólamait, és élte a kaptári méhek másnak izzadó életét. A nevezetes 16 pontban is csak a létminimum megállapítását követelték a munkások számára.

Amikor a Rádió előtt megszólalt a géppuska, akkor lépett be a munkásosztály az események történetébe. – Lövi a népet az ÁVH – hangzott a gyárakba rohanó szemtanúk kiáltása, és mintha szervezték volna, a gyárak ontották a fegyvert, a harcost, a szállítóeszközt. Megkezdődött a szabadságharc. A hatalom fegyveres eszközei órákon belül kiestek a Gerő-kormány kezéből. Hiába tette Kádárt utódaul, a nép Nagy Imrét akarta, felemelte és irányította is. Forradalmi munkástancsok alakultak szerte az országban, és egymással összeköttetést létesítettek. A hatalmi eszközök után kézbe vették a közigazgatást, valósággal ellátták a parlament szerepét. Követeléseik a kormánytól csodálatosan egységesek voltak. Az általános sztrájk fegyverét is a kormánynak szegezve, azt valósággal irányították,

és kényszerítették az oroszok kivonulásának, a semlegességnek, a Varsói Szerződésből való kilépésnek kinyilvánítására.

Az orosz tankokon visszatért Kádárnak sem volt könnyebb dolga, csak annyival, hogy a fegyveres hatalmat az oroszok gyakorolták. Az igazi harcos szellem, az egyéni bátorság, a puskacsővekkel, a biztos megtorlással is szembenező helytállás három hónapja még csak ezután következett. Ha a szó, szocializmus, nem volna annyira lefoglalva pártcélokra, azt mondanánk Magyarországon született meg a valódi szocializmus. A munkástanácsok magyarországi gyakorlata, vagy gyakorlatba még nem tett elvei, a munkások nemzeti érdekeinek alapjaira épültek fel, és teljesen eltérnek a nyugati és a keleti munkáspolitikától. A nagyvilág munkásmozgalmi sokat tanulhatnának a magyar példából, miként kell alulról fölépíteni valódi munkásszervezetet.

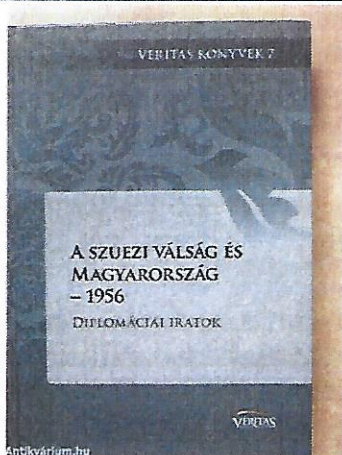
Tisztelt Olvasóinkhoz!

Az Őrző számai igény szerint nyomtathatók. Ezért, ha valaki szeretné megkapni a korábbi számokat, jelezze, és eljuttatjuk hozzá.

Aki pedig nincs a levelezőlistánkon, de szeretne rákerülni, szintén jelezze.

Elérhetőség: Ámon Antal, 06 30 814 9917 vagy 06 1 257 0190 és:
antaltopamon@hotmail.com

Aki pedig elolvasta, ne dobja ki példányát, hanem adja tovább!

Szuezi és Budapest 1956 őszén
A nagyvilág figyelmét megosztotta a
„szuezi kaland”

Mint ismeretes, az 1956 októberében kitört szuezi válság, azaz a Szuezi-csatorna államosítása miatt kitört nemzetközi konfliktus és Egyiptom ellen folytatott izraeli-brit-francia háború elterelte a figyelmet a magyar forradalomról. Nyakas Szilárd nyugalmazott rádiós újságíró alábbi cikke – amely a

Magyar Nemzet 2023.11.09-ki számában jelent meg – az események ezen aspektusát is felidézi.

Konyev marsall 1956. november 4-én hazánk ellen megindult páncélosaival szinte egy időben indultak meg a francia, az angol és az izraeli csapatok, hogy visszafoglalják Egyiptomtól a frissen államosított Szuezi-csatorna övezetét. A szovjet hadigépezettel szemben a magyar szabadságharcos forradalmárok esélytelenek voltak.

Jóllehet a Kremlben drámai dialógusok után döntöttek a fegyveres beavatkozás mellett, döntésükben nem kis szerepet játszott a titkosszolgálatuk értesülése az Egyiptom elleni angol–francia agresszióról.

Az ENSZ egyik ügytől a másikhoz kapkodott, a szuezi agresszió jócskán elvonta a figyelmet a magyar eseményekről. Arról nem is szólva, hogy a francia-angol-izraeli agresszió elítélésében az USA együtt szavazott a Szovjetunióval az ENSZ-ben.

Nekünk azt mondták, Szuezi megyünk! – árulta el nekem, akkor alig 13 éves gyereknek az a szovjet katona, akit 1956 novemberében a Széna téren megszólítottam. A társalgás Puskin nyelven folyt közöttünk. Akkor annyit már simán meg tudtam kérdezni tőle, „Honnan jöttél?”, meg azt, hogy „Miért vagy itt?” Ott szobrozott a nálam alig öt évvel idősebb orosz srác Szabó bácsiék szétlőtt barikádja helyén, a gépágyú mellett. A négycsövű fegyverre csodálkozva kérdeztem ártatlanul: „Ez a repülőgépeket lövi?” A szovjet katona némi gyanakvó körbepillantás után válaszolt: „A tankok ellen is...”

Némi szemlélődés után kockáztattam meg a következő kérdést: „Honnan jössz?” A géppuska fiatal öre elkerülte a választ, de hajlandó volt beszélgetni velem, mert visszakérdezett: „Honnan tudsz oroszul?” „Az iskolában tanultam.”

Az 1956-os magyar forradalom leverése után sokan kiábrándultak a kommunizmusból.

Ez szemmel láthatóan megnyugtatta, s én egyszerű mondatokba foglalva meséltem el neki, hogy ide járok, a szomszédba, az Attila úti suliba.

Éppen akkor egy szovjet tank kezdte acélórlő munkáját a Széna tér és az Ostrom utca találkozásánál. Előre-hátra mozogva taposta szét a Szabó bácsiéktól zsákmányolt fegyverek százait az utca kövezetén.

Néztük együtt az acélórlést egy darabig, mígnem a „borec”, azaz az orosz harcos oda nem bökött a saját géppisztolyával a tört fegyverek halma felé: „Fasisztü” – ezzel jelezve, hogy itt, a Széna téren fasiszta felkelőket vertek szét és fegyvereztek le.

„Mi nem vagyunk fasiszták” – tiltakoztam, de ő tovább verte a vasat: „Nem te vagy fasiszta, hanem akik itt lőttek ránk.” Belenéztem az orosz őszinte, kék szemébe, és magamban osztálytársamra, Hajbára gondoltam. Arra a nálunk egy jó évvel idősebb srácre, aki itt harcolt Szabó bácsi csoportjában, a Széna téren. Hajbát – mert mi egymást csak a vezetéknevünkön hívtuk – különös tisztelet illette a megilletődésre egyáltalán nem hajlamos fiúosztály részéről. Mert akkor még – az ötvenes évek alatt – külön iskolába jártak a lányok és külön a fiúk az Attilában.

1956 őszén a tanítás szünetelt. A barátaimmal itt-ott összefutva értesültem én is osztálytársam ellenálló voltáról. Mindennapi látható jelként ott díszelgett kabátja belső zsebében elődudorodó nagy kaliberű pisztolya, amelytől egy percre sem vált volna meg. Ám akkor éppen nem Hajbával, hanem egy fegyverét szorongató szovjet katonával álltam szemben, aki mély meggyőződéssel fasisztázta le a magyar forradalom fegyvereseit, és akinek az volt a kötelessége, hogy őrizze tőlük a „pulemjt”-ot, azaz a géppuskát. Azt a négycsövű csodafegyvert, amely mind a repülőgépek, mind pedig a tankok ellen bevethető.

„Mi nem vagyunk fasiszták” – ismételtem meg egyszerűen, minden pátosz nélkül, csak úgy a tények kedvéért. Szótáramból túl sokra nem tellett, így hát döntő érvként ezt böktem ki: „Mi magyarok vagyunk!”

Ezt igen erős érvnek éreztem, hiszen az orosz olvasókönyvünk tele volt olyan kifejezésekkel, mint „nyemeckije fasiszti”, német fasiszták, meg „nyemeckije zahvatcsiki”, német betolakodók, területablók. Ám magyar fasisztákról az orosz tankönyv nem írt egy árva sort sem. Felteszem, a velem szemben álló szovjet katonafiú egykori olvasókönyve sem szólt magyar, csak német fasisztákról, mert a fiú gondolkodóba esett.

„Mi nem vagyunk fasiszták!” – vertem tovább a vasat. „Mi szabadságot és békét akarunk.” Ez utóbbit igen könnyű volt megfogalmazni, mert az orosz

„Mi za mir!” – jelszó úton-útfelen olvasható volt.

Az orosz katona elnézett valahová, messzire, s talán megnyugtatósomul végül kibökte: „Nem is ide indultunk.” Majd kis szünet után így folytatta: „Nekünk azt mondták, hogy Szuezi-be megyünk.”

Mint köztudott, az egyiptomi elnök – Nasszer – éppen ekkortájt államosította a Szuezi-csatorna vállalkozást. Válaszul a magyar forradalommal szinte egy időben szállta meg katonai erővel Anglia és Franciaország a csatorna övezetét. A nagyvilág figyelmét a „szuezi kaland” megosztotta, ám az Egyesült Államok, amely saját tervét látta veszélyeztetve az egykori gyarmattartók visszatérésében, erőteljesen fellépett – kéz a kézben a szovjetekkel – a szuezi agresszorok ellen. Anglia és Franciaország kénytelen volt meghátrálni és visszavonni erőit.

Csak tőlünk nem távoztak az oroszok. Azok az állig felfegyverzett hadosztályok, amelyek harcosait azzal indították útnak, hogy most is „zahvatcsikok”, azaz területablók ellen vonulnak, csak most nem a németek azok, hanem az angol és francia burzsoá csapatok Egyiptomban.

Messze indultak az orosz, örmény, azeri és más nemzetiségű szovjet fiatalemberek, ám nálunk landoltak. És mivel nem találtak betolakodókra, hát „magyar fasisztákra” lőttek. Lőttek túlkoros osztálytársunkra, Hajbára, akit nem fogott a golyó, és lőttek Szathmári Lacira a szomszéd utcából, akinek az álla alatt ment be az acélköpenyes ólomgolyó és az arccsontja alatt távozott, de aki – hál’ Istennek! – túlélte.

Egyiptom néhány hét múlva visszanyerte szuverenitását a csatornaövezet fölött. Nekünk csaknem 35 évet kellett várunk szuverenitásunk visszanyerésére. Ám valami azóta is büzlik a Közel-Keleten. Talán az olaj...

Az olvasók figyelmébe!

Az Őrzők számai - az első számtól kezdve - elérhetők a [POFOSZ honlapján](http://POFOSZ.honlapjan), a pofosz.hu megnyitásával már az első oldalról. A kiadványt pdf formátumban oldalanként láthatják.

Kérjük az olvasókat, ajánlják másoknak is az Őrző új elérhetőségét, amely így az egész világon elérhető.

Köszönettel: a szerkesztők.

Viccek a Szovjetunióból

A kommunisták uralma alatt akár halálbüntetés is járt az alábbi viccekért. Ám ebben a szörnyű korszakban is megszületett a humor, amely minden időben segíti a túlélést.

Kisdiákok iskolai dolgozatot írnak a háziállatokról. Az egyik azt írja:

„A macskánk hét kiscicának adott életet. Mind a hét kommunista.”

Ugyanő egy héttel később már ezt írja:

„Az összes kiscica kapitalista.”

Amikor a tanítónéni magyarázatot kér a változásra, a kisdíák így válaszol:

„Mostanra már kinyílt a szemük.”

-0-

Egy néni elmegy a városi pártbizottságra, de mire oda ér elfelejti, hogy mit akart megtudakolni. Így a funkcionárius próbál segíteni:

- Talán a nyugdíja miatt jött?

- Nem, aranyoskám, húsz rubelt kapok havonta, az nem olyan rossz.

- Akkor a lakása miatt?

- Nem, kedveském, egy államosított lakás egyik szobájában lakom három másik emberrel, ez nem rossz.

A rossz szóról hirtelen eszébe jut, mit akart kérdezni:

- Ki találta ki a kommunizmust, a kommunisták vagy a tudósok?

A hivatalnok büszkén válaszol:

- Természetesen a kommunisták.

- Mindjárt gondoltam – teszi hozzá a néni – ha tudósok találták volna fel, először kutyákon próbálják ki.

-0-

Egy amerikai dicsekszik egy oroszunk:

- Az Egyesült Államok olyan szabad, hogy simán kiállhatok a Fehér Ház elé, és azt ordíthatom, hogy dögöljön meg Reagan elnök, és semmi bajom se lesz.

- Az semmi, - válaszol az orosz – én is kiállhatok a Vörös térre a Kreml elé, én is ordíthatom, hogy dögöljön meg Reagan elnök, és nekem se lesz bántódásom.

Lenin, Sztálin, Hruscsov, Brezsnyev és Gorbacsov utaznak egy vonaton. a szerelvény hirtelen megáll, mert elfogytak alóla a sínek. Mindegyik főtitkár a rá jellemző módon oldja meg a helyzetet.

Lenin sok kilométeres körzetből összegyűjteni a munkásokat és a parasztokat és felszólítja őket, hogy fektessenek le új síneket.

Sztálin fejbe löveti a vonat személyzetét.

Hruscsov rehabilitálja a vonat halott személyzetét és megparancsolja, hogy a vonat mögötti síneket szedjék fel, és fektessék le a vonat elé.

Brezsnyev behúzza a vonatablakok függönyeit, visszaül a helyére és előre-hátra billegve tettet, hogy a vonat még megy.

Gorbacsov tüntetést szervez a vonat köré, ezen azt kiabálják:

Nem kell többé sín! Vesszenek a sínek! A síneknek a történelem szemétdombján a helyük!

-0-

A gyárkapuhoz közeli italmérés előtt hosszú sorban állnak a munkások, a sor alig halad. Az egyikük megszólal:

- Nekem ebből elegendem van. Tartsátok a helyem, amíg elmegyek és megölöm Gorbacsovot.

Egy óra múlva visszajön. A többiek kérdik:

- Na, megölted Gorbacsovot?

- Nem. Az ottani sor még ennél is hosszabb volt.

Impresszum: ŐRZŐ, a Magyar Politikai Foglyok Szövetsége (POFOSZ)
1956-os Hagyományörző Tagozatának negyedéves hírlevele.

Főszerkesztő: Ámon Antal. Tel.: (1) 257-0190, 06 30-814-9917

Szerkesztő: Vasvári Éva, lapszerkesztő: Kurtz Mária

Kiadóhivatal: 1149 Budapest, Nagy Lajos király útja 155.

Tel: (1)789-1466, e-mail: hagyomanyorzok1956@gmail.com

Küzdelem más eszközökkel 1956-ban

Amikor megállt az élet Budapesten

1956 késő őszen a megszállást követő legnagyobb egységes tiltakozás a forradalom és szabadságharc kitörésének hónapfordulójára tervezett „Néma tüntetés” volt. A Magyar Értelmiség Forradalmi Tanácsa kezdeményezésére a

Központi Munkástanács a forradalom emlékére néma sztrájkot is hirdetett 23-án. Az alábbi részlet Orbán Éva: *Amit '56-ról mindenkinek tudnia kell* című könyvében olvasható. A lentebb idézett visszaemlékezés a <https://internetfigyelo.com/orban-eva-kuzdelem-mas-eszkozokkal-1956-ban/> című honlapon is elérhető.

A Néma tüntetést 1956.november 23-án 12-től 13 óráig hirdették meg.

A szervezésben is résztvevő riportalanyaim így emlékeztek meg erről a történelmi pillanatról:

Nem provokálni akartunk, hanem az igazság erejével meggyőzni. Kerestük a harcnak azt a formáját, ami nem kívánt emberélelet.

Ilyen volt november 23-án a hónapfordulón a néma tüntetés, aminek az volt a lényege, hogy 12 órától senki nem tartózkodik a fővárosban az utcákon.

El tudják képzelni milyen félelmetes Budapest, amikor egyszerre megáll minden, a villamos, a busz?

Kihalt és néma lesz a város? (Részlet Obersovszky Gyulával készült interjúból)

...Egyik napról a másikra, hirtelen jött ez a gondolat. Vitatkoztunk érdemes-e, nem lesz-e nevelés. Ki fog bemenni a kapu alá délben 12 és 13 óra között hétköznap?

Különböző röpcédulákat csináltunk és ragasztgattunk, hogy tartsunk ki, nem kell feladni a reményt...

A néma tüntetés lényege az volt, hogy szavazzunk Kádár mellett vagy ellen. A tiszti járőrök, akik erre felügyeltek, letépték a felhívásokat.

Ezért kézbe adtuk a röpcédulákat az árusoknak a Körúton. A Rákóczi úton mondtuk, hogy tüntetés lesz. Szavazzunk!

Emlékszem, esős sáros idő volt. Néztam az órát. Már 5 perc múlva 12 óra.

– Nem fognak szavazni? – kérdeztük.

– Dehogyan nem – válaszolták, csak várjuk az időt.

12 órakor megszólaltak a templomok harangjai.

Még a rendőr is bement a kapu alá. Üres és néma volt az egész Körút.

A szovjet tankok viszont megindultak a Körúton, mert a rémisztő csendből azt hitték, hogy készül valami. Megrendezni sem lehetett volna jobban.

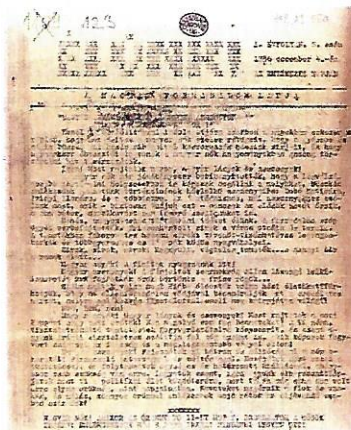
Harangszó, néptelen és kihalt város, melynek utcáin a megszálló páncélosok dübörögtek, megtörve a csendet.

Döbbenetes és tragikus „kiáltás” volt november 23-án egy órán keresztül a néma főváros. (Részlet a Bogár Gyulával készült interjúból.)

Ezen a napon jelent meg Obersovszky Gyula szerkesztésében az „Élünk” című lap is.

Az akkor 11 éves Ámon Antal saját emléke a Néma tüntetésről:

A Futó-utca 10. szám alatti VIII. kerületi lakásból figyeltem az utcát. A kezdés jelzett időpontjára az utca elnéptelenedett. Jobbra szemben azonban egyszer csak egy lovas kocsi kanyarodott az utcába, majd megállt az 5-ös számú ház előtt. Az utcában a kapuk alatt álltak emberek, akik már korábban is szóltak a járókelőknek, hogy ha egyetértenek a forradalom emlékére kihirdetett tüntetéssel, ne legyenek az utcán. Mindenki eltűnt a kapuk alatt. Most a lovas kocsi gazdájának is szóltak, aki leszállt a bakról és bement a kapu alá. Néhány másodperccel ezután újra kiszaladt az utcára és kikötötte a lovát a hámból, majd szépen bevezette a lovát is a kapu alá. **Mert magyar ló sem tör sztrájkot, hanem tüntet a forradalomért.**

A kommunizmus merénylet az emberi létezés ellen

Minden formáját száműzni kell a világból

Vannak az életnek olyan drámái, amelyeket nem lehet elfelejteni, s a tragédiák okozóinak nem lehet megbocsájtani. Schrötter Tibor – akit 1950-ben 5 évi fegyházra, majd 1959-ben 4 évi börtönre ítélték – a sebek gyógyításának csak egyetlen módját tartja lehetségesnek. **Úgy, hogy elmondja: a kommunizmus merénylet az emberi létezés ellen.**

A POFOSZ 1956-os Hagyományörző Tagozta, a POFOSZ XIV. kerületi szervezete és az 1956 Öröksége Alapítvány november 8-án megtartott, közös rendezvényén a meghívott vendég nemcsak életének a diktatúrához, a forradalomhoz, majd a megtorláshoz kapcsolódó tényeit mesélte el, de megrendítő részletességgel szólt az akkor átélt érzelmi és lelki szenvedéseiről is. E történet egy fiatalember 20. századi kálváriája, melynek stációi nyilvánvalóvá tették számára a kommunizmus egyetlen, az emberi életet és méltóságot sárba tipró lényegét.

Schrötter Tibor – miután 1950-ben államellenes szervezkedés miatt elítélték s négy és fél után 1954-ben szabadult – 1956-ban ismét szembe találta magát a történelemmel. A Böszörményi úti rendőrlaktanyánál nemzetőrség alakult, ahová ő is belépett. Mivel budai ifjúként jól ismerte a környéket, felkérték, hogy legyen összekötő a Széna tér és a Böszörményi úti laktanya között. E feladat részeként október 28-án egy levelet kellett elvinnie Szabó bácsinak, a Széna téri felkelők legendás parancsnokának. Ám amikor a futárszolgálatnál éppen nem volt teendő, egy rendfenntartó csoport tagjaként állt helyt. Így küldték el október 29-én az Agárdi útra, ahol a bejelentés szerint egy villából lövöldöztek a közeli pékséghez igyekvőkre. Ezt a gócot kellett felszámolni. Az események forgatagában Schrötter Tibor súlyos lövést kapott bal csuklójára; a csontsérülés mellett az ütőere is felszakadt. A Sportkórházba került, ahol azonban nemcsak a műtét várta, de a szerelem is. Ott ismerkedett meg Veronikával, az orvosi akadémistával, aki kintartóan ápolta. S első látásra kialakult köztük a szerelem.

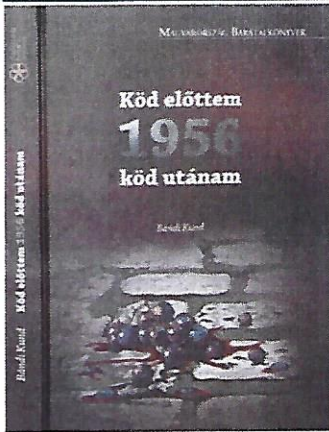
Ám a fizikai gyógyulás sem lehetett felhőtlen. November 6-án kezelő orvosa jelezte, hogy biztonságos helyre kell mennie, mert pufajkások járják a kórházakat, s a lőtt sebesülteket elhurcolják. Végül bátyja egyik disszidált barátjának üres lakásában talált menedéket, ahol Veronika is vigyázott rá. És ennek az óvó, gondoskodó szeretetnek házasság lett a vége: Tibor és Veronika 1957-ben kötötték össze az életüket, s 1958 elejére az égi ajándékot is megkapták, Veronika gyermeket várt. De mint egy fájdalmas mesében, ennek a történetnek sem

lett jó vége. 1958-ban mindkettőjüket, a várandós Veronikát is letartóztatták, s következett a szenvedéstörténet legbrutálisabb fejezete. Vallatások, kínzások, s a legrettenetesebb, amikor szembesülni kellett a ténnyel, hogy a várt gyermek nem születhet meg, mert elvetélt. Közös perükben Schrötter Tibor az első rendű, felesége a másodrendű vádlott volt. Veronikát megtörtén, meggyötörtén látta viszont. A férj mindent magára vállalat, hogy mentse feleségét, aminek eredményeként Veronikát feltételes szabadlábra helyezték. Ám ez sem hozhatott vigasztalást, mert az asszonyt elhelyezték az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézetben (OPNI) – közismert nevén a Lipót mezőre vitték. Schrötter Tibor pedig pergette a börtönélet nyomorúságos napjait. Még szerencse, hogy a börtönmosodában munkája volt, így rendszeres elfoglaltsága valamelyest könnyített sötét gondolatain.

S aztán egyszer csak 1960-ban felvillant a reménysugár. Úgy tűnt, a szenvedések ideje betelt. Schrötter Tibor áprilisban amnesztiával szabadult. Első útja a Lipót mezőre, Veronikához vezetett. Az orvos szerint állapota javult, de minden megrázkódtatás végzetes lehet. S a megrázkódtatásokra nem kellett sokáig várni. Már Agárdon élt az asszony, amikor kiderült, hogy egyetlen szenvedélyének, a zenének sem élhet – mert ennek gyakorlásától is megfosztotta a hatalom. Ugyanakkor az is kiderült, hogy nem lehet többé gyermeke. És ekkor Veronika leszámolt mindennel, az egész élettel és Agárdon a vonat alá vetette magát.

S hogy mi következett ezután? A dráma eljutott a tetőfokára. Schrötter Tibor eltemette Veronikát, s érezte, hogy gyászba borul körülötte a világ. És ezt követően 17 évnek kellett eltelnie, hogy újra házasságra gondolhasson. De az élet kiköveteli a magáét, létezni kell. Tibor elhatározta, hogy családja számára otthont terem, s ezért mindent megtett. Dolgozott reggel és este, de lelkéből sohasem számúzhette a múlt árnyait. Érezte, hogy van még dolga a világban. S ezt a rendszerváltozás után be is teljesítette. Az 1956-os Magyar Szabadságharcosok Világszövetségének alelnöke, előadásokat tart és az általa összegyűjtött börtönrelikviákat kiállításokon mutatja be. Célja nem az önsajnálát és a sebek felszaggatása, hanem a kommunizmus rémségeinek felmutatása. Mert, ahogy mondja: felejteni nem lehet. Ám az emlékek felidézése sem önmagáért való. Emlékezni azért kell, hogy mindenki megértse: a kommunizmus olyan merénylet az emberi létezés ellen, amit tettekkel és szavakkal is számúzni kell világból. Schrötter Tibor sokat tett ezért. Az idén megkapta a Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét.

Köd előttem – 1956 – köd utánam

Könyvbemutató és emlékezés

Könyvbemutatóval összekötött előadás tette emlékezetessé a hagyományörzők márciusi összejövetelét. Dr. Bándi Kund ügyvéd személyesen elmondott története és a rendezvényen bemutatott – Köd előttem 1956 köd utánam című – műve az ötvenes évek terrorjától a forradalom fényes napjain át a szabadságharc leveréséig, majd a rendszerváltozás során átélt tapasztalatokig vezet-

vezeti végig hallgatóit, olvasóit.

A 20. század bőven osztotta a megpróbáltatást mindenkinek. Kinek-kinek megvan a maga személyes históriája, ám az évtizedek egymást követő és egymásra rakódó emlékeinek kötetben történő közreadása mégis különleges és széles panorámát nyit a magunk mögött hagyott évtizedekre. S bár Bándi Kund története csak az övé – hiszen ő élte át –, mégis a miénknek érezzük. Mert azt a korszakot mi is átéljük, vagy ha nem, hát hallomásból, szülők és nagyszülők elbeszéléseiből megvan erről az időszakról a lélekben elrejtett közös tudás.

Az 1944-ben, Kolozsvárott született szerzőnek már gyermekkorában meg kellett tapasztalnia, hogy milyen a diktatúra valósága. Édesapját halállistára tették, így a családfőnek el kellett szöknie Romániából. Gyermekzeit azonban, gyakorlatilag túszként tartották fogva három évig, így Bándi Kund csak ezt követően kerülhetett Magyarországra. Nehéz esztendőök voltak. Budapesten a VIII. kerületben nőtt fel, s bár segédmunkásként kezdte, de lassú és szívós munka árán feljebb küzdötte magát. Ám addig keserves volt az út. Az ötvenes években a család szemtől szembe találta magát az ávósok zaklatásával, s mindazoknak a leszármazottai, akik akkor az édesapját és a bátyját meghurcolták, ma is a hatalomban vagy annak közelében vannak.

Bándi Kund 12 éves múlt 1956-ban – s azokat a napokat nemcsak a fejében, de a szívében is őrzi. Gyerekként, de a magyar szabadságért lelkesülve megszökött otthonról, hogy a Práter utcai felkelőkhöz csatlakozzon, ám törött lábú nagymamája érte ment, és hazavitte. Viszont a forradalmárokat ünnepelték, s minden akciójukat csodálták. Azt is, amikor az ifjú felkelők csellelfortéllal négy tankot „elkötöttek” az oroszoktól. S Bándi Kund szinte gyerekfejjel – mint akkor sokan mások is – szembetalálkozott a halállal. És átélte a légi bombázások szörnyűségét is, merthogy bármennyire is próbálták tagadni és titkolni, szovjet részről ilyen hadműveletekre is sor került.

Aztán jöttek a 60-as évek. Két évig, szervezkedésért eljárást folytattak Bándi Kund ellen, holott csak egy kulturális, zenei társaságot akartak létrehozni. De ahogyan a szerző fogalmaz, diktatúrában a rágalmak ellen nem lehet védekezni, hiszen a „vádolt a legkisebb ember a világon.” Ám a fiatalember egy pillanatig sem adta fel ambícióit, diplomata szeretett volna lenni, s arabul is tanult. Kikerült Irakba, s tanulságos, életre szóló élményekre tett szert. Ezek közt megmosolyogtató emlékei is vannak. Például: már nős volt, de az arabok egy második feleséget akartak kialkudni neki. (Amiből persze nem lett semmi). Csupán nyolc birka árát érte az illető hölgy, az arabok szerint azért ilyen keveset, mert tanult volt a nő.

A könyv egymástól független, ám évtizedeket átívelő, az emberi történeteken keresztül társadalmi, politikai és gazdasági viszonyokat is felvillantó írásokat tartalmaz. Mások mellett felkavaróan hiteles rajzot fest a kommunista elit léhűtő, felelőtlen és minden emberi tisztességszabályt áthágó hatalomgyakorlásáról. A szerző szerint könyve „...afféle élet-tükör, nem kötődik évfordulókhoz, hiszen fél évszázad eseményeinek leképezését hozza mintegy alulnézetből”. A kötet a Püski Kiadó gondozásában, s Wittner Mária 1956-os halálraítélt szabadságharcos és Prof. Dr. Szakály Sándor történész, a Veritas Történetkutató Intézet főigazgatójának ajánlásával jelent meg.

Vasvári Éva

-0-

A Lenin kezdeményezte és Sztálin, valamint tanítványai rendszeresítette módszerek nemcsak emlékeztetnek a náci módszerekre, hanem igen sok esetben meg is előzik őket. Ebben a tekintetben igen jelentőségeltjes szavakat mondott Rudolf Hoess, aki azt a megbízást kapta, hogy szervezze meg az auschwitzi tábor, és annak parancsnoka is lett:

„A Biztonsági Szolgálat parancsnoksága részletes tájékoztatót küldött a táborparancsnokoknak az orosz koncentrációs táborokról. Különösen azt hangsúlyozták benne, hogy az oroszok egész népcsoportokat semmisítettek meg úgy, hogy kényszermunkában foglalkoztatták őket.”

(Tzvetan Todorov: Az emlékezet hasznáról és káráról, Napvilág, 2003.)

Hazavárnak a mi kis falunkba

Bene Józsefné kitelepítésének története

„Valahogy álmatlanul, siralmasan megvirradtunk. Reggel sorakozó volt és névfelolvasás. Az istállóban egy (fegyveres?) őrszem vigyázott ránk éjjel-nappal és délelőtt másnap a rendőrtörzs beszédet tartott és többek közt tudtunkra adta, hogy majd kapunk munkát és mindenki úgy dolgozzon, hogy innen sem egyéves, sem százéves soha haza nem mehet.” – E sorok a 2015-ben elhunyt, a hortobágyi kitelepítés rettenetét elszenvedett Bene Józsefné visszaemlékezésében olvashatók.

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára és a Kronosz Kiadó gondozásában tavaly megjelent, *Hazavárnak a mi kis falunkba* című könyv megrázó személyes történetben tárja fel a kényszer-munkatáborba ártatlanul deportált asszony megpróbáltatásait. Bár ma már széles körben ismertek az 1950 és 1953 között, szovjet mintára működő hazai táborok működési mechanizmusának tényei, de az egyéni, emberi sorsok felfejtése újabb és újabb adalékkal szolgál e kommunista rettenet megismeréséhez. Ebben van elévülhetetlen érdeme ifj. Bene Józsefnek, aki elszánt és kitartó munkával elérte, hogy édesanyjának az 1990-es években lejegyzett visszaemlékezései a nyilvánosság elé kerüljenek. Mert egészen más a kitelepítésekről és a kényszertáborokról a számok és a száraz tények nyelvén beszélni, mint átélhetővé tenni az egyén, az ember megaláztatásait, az ott töltött napok borzalmait, s átérezni a szabadulást követően a kiszolgáltatottság és – a rendszerváltozásig – a kényszerű hallgatás bénító keserűségét. Az elszenvedett sérelmekről évtizedekig hallgatni kellett, s a kitelepítés az érintettek egész jövőjét megpecsételte. Ifj. Bene József, aki a kötet első lapjain köszöni meg az olvasók figyelmét, azt írja a kitelepítettek további sorsáról, hogy a zárt táborok felszabadítása után „sokan reménytelenül, fedél nélkül, vagyontalanul indultak a szabad, nagybetűs világba”. De ami fájdalmas felkiáltójelként mutat rá a kommunizmus bűnére, az a kitelepítések lényegére vonatkozik, nevezetesen: „Az internáltak ítélet és bűn nélkül raboskodtak, közkegyelemre nem volt indok, sokukat a táborban érte a halál, a rehabilitálások nem történtek meg”.

A kötet – bár a kitelepítés áll a fókuszában – az egész Bene család történetébe bepillantást nyújt. Tipikusan 20. századi családsorsot ismerhet meg az olvasó: megpróbáltatásokkal, küzdelmekkel, szenvedésekkel, de mégis a remény és a hit lélekneemesítő bizakodásával. „Csak az Isten könyörült meg a deportáltakon” – olvashatók Bene Józsefné szavai.

A könyv lapjait forgatva úgy érezhetjük, hogy számára a hit erőforrás volt, ez érezhető verses formába öntött gondolataiból, amelyek könyörgést és hálát fejeznek ki. Különös értéket képviselnek a könyv mellékleteként megjelent „fekete levelek” is, vagyis a tábori levelezés megőrzött darabjai. Ezekből is az asszony bátorító, az otthoniakért aggódó, ám a realitásokat felmérő és az égiekhez fohászoló lelkiereje ismerhető meg. A könyvet Cserényi-Zsitnyáni Ildikó szerkesztő bevezető tanulmánya teszi teljessé. Az írás megvilágítja a deportálások hátterét és a család történetét, megemlékezve arról is, hogy ifj. Bene József kezdeményezésére Pusztamagyaródon – Bene Józsefné szülőhelyén – 2017 óta emléktábla őrzi az egykori kitelepítettek névsorát.

Vasvári Éva

Rui Lane Kuo: Magyar forradalom(2)

Zöldel a Duna folyó völgye.

Évszázadok békéje nyugszik a tájon.

De a magyarok szerencse-csillaga fordul,

Durva erőszak töri a csendet.

Tűzvörös tankok előtt gyermekkezek fehér fala,

Mely fölébresztette az alvó isteneket!

De kitárja újra a gonosz szárnyas hatalmát,

S szabadságod újra elvész! Küzdesz-e tovább?

(2) Tajvani, nemzeti kínai költő verse. Megjelent a Gloria Victis 1956 című kötetben.

Kevéssé ismert versek 56-ról*Totth Jenő: Az Úré a szabadítás (1)**A magyar október hőseinek*

*Szétvert hadainkról pergő könnyünk mesél
a világba szertehordott minket a szél.
Láncra vert az ellen, földönfutók lettünk,
s várjuk, hogy az égbolt változzék felettünk.
Szabadságunk, hitünk a legnagyobb kincsünk...
Bár hullna le rólunk kurtavas bilincünk.*

*Egyedül az Úré csak a szabadítás,
amikor a világ nekünk ismét sírt ás.
Hívjad, álljál ellent népem, küzdj és bízva bízzál,
Aki hisz az Úrban és csak Neki szolgál,
megszabadul lánctól, fogságból, salaktól,
az Égre tekint, míg lent a földön harcol.*

*Kiáltunk az Égre, erőt, áldást kérve,
hiszen csupán Isten a népünk reménye.
Bízzunk benne ébren, küzdve fényes nappal,
s vesztes éjszakákon, mikor ármány nyargal,
az Úrnak ajánlva munkánkat és szívünket,
akkor kegyelméből tán tovább nem bünte*

(1) Ausztráliába emigrált költő verse. Megjelent a Magyar Élet című ausztráliai hetilap 2000. október 19-i számában.